

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อกล่าวถึงลักษณะของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอาจกล่าวได้ว่าผู้ด้อยโอกาส คือ ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ต้องตกอยู่ในภาวะของการเสียเปรียบ และไม่ได้รับความเป็นธรรม นอกจากนี้แล้วยังรวมถึงผู้ที่ประสบปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้อย่างปกติ จำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือและเป็นผู้ถูกทอดทิ้งทางสังคมได้แก่ ผู้ที่หลุดจากกลไกทางสังคม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากร หรือบริการทางสังคมได้ อีกทั้งถูกกีดกันไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางสังคม และทางการเมือง ขาดสิทธิประโยชน์และโอกาสที่จะยกระดับสถานภาพทางสังคมของตนเองให้สูงขึ้น เจื่อนใจที่ทำให้บุคคลตกเป็นผู้ด้อยโอกาสมีหลายอย่าง เช่น การพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านสังคม ทำให้สภาพแวดล้อมเสียสมดุล เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนทำให้คนกลุ่มหนึ่งประสบปัญหาไม่สามารถปรับตัวได้ และก้าวตามไม่ทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงได้รับผลกระทบจนทำให้กลายเป็นผู้ด้อยโอกาส (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้ด้อยโอกาส, 2551 : 1)

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน ตลอดจนการศึกษาเป็นเครื่องมือที่ขาดเสียมิได้ ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาจึงควรต้องปรับให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง โดยการเปิดกว้าง และครอบคลุมทุก ๆ ด้าน อีกทั้งมีการบริการที่สามารถเข้าถึงเด็กวัยเรียนทุกคน ยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองต่อสภาพของเด็กและท้องถิ่น ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในมาตรา 4 กล่าวถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการให้การคุ้มครองบุคคลไว้ ในมาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และในมาตรา 80 (1) กำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนและให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย (2) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และ

ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553 : 21) และการจัดการศึกษาสำหรับบุคคล ซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 12)

หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชน ได้สนองการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กทั่วไปมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีทั้งในด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านคุณธรรมศีลธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีสามารถที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและไม่เป็นปัญหาต่อประเทศชาติในอนาคต แต่กลับพบว่ายังมีเด็กอีกจำนวนมากที่เข้าไม่ถึงระบบการศึกษา ทำให้ปัจจุบันมีเด็กด้อยโอกาสจำนวนมากยังขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา อันเป็นผลจากการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง ซึ่งถ้านับรวมถึงประชากรวัยเรียนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ถึง 12 ปีก็จะมีผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษามากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชนได้พยายามจัดบริการในรูปแบบต่าง ๆ แต่การให้บริการยังไม่ทั่วถึงเป็นธรรม และไม่เอื้อประโยชน์แก่ผู้ด้อยโอกาสอย่างแท้จริง ดังนั้นภาพรวมความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เติบโตตามที่มุ่งหวังนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีบทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน แก่เด็กและเยาวชนทุกคน ในส่วนของเด็กด้อยโอกาส โดยสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รับผิดชอบดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน กำหนดมาตรฐาน กำกับติดตามและประเมินผล การจัดบริการทางการศึกษา มีรูปแบบการให้บริการทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส 2 แนวทาง คือ (1)

การจัดการศึกษาสงเคราะห์มุ่งให้ความช่วยเหลือแก่เด็กด้อยโอกาสเป็นกรณีพิเศษในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ รวม 50 โรงเรียน กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ และ (2) การสนับสนุนส่งเสริม และการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนทั่วไป เพื่อมุ่งขยายการศึกษาให้เกิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมในสิทธิและโอกาสทางการศึกษา โดยเร่งรัดพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาในทุกเขตพื้นที่การศึกษาให้มีศักยภาพในการรองรับเด็กด้อยโอกาส ให้สามารถเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปในโรงเรียนใกล้บ้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548 : 35-37)

ระบบการดูแลนักเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชนมีการทำงานร่วมกัน โดยกระบวนการทำงานที่มีระบบ พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและรับการประเมินได้ นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น นักเรียนรู้จักควบคุมตนเองได้ นักเรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และนักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นจะช่วยให้การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้านการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในเขตภาคใต้ กลุ่ม 7 ประกอบด้วย 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19 นครศรีธรรมราช โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20 จังหวัดชุมพร โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 35 พังงา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 36 ภูเก็ต โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 กระบี่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39 ระนอง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษในพระบรมราชูปถัมภ์ ก่อตั้งขึ้นเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมฯ ให้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ร่วมกันกับกระทรวงศึกษาธิการ ก่อตั้งขึ้น โดยมีลักษณะเป็นโรงเรียนอยู่ประจำกินนอนเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือเยาวชนในครอบครัวที่ยากไร้ทางเศรษฐกิจและสังคมและขาดโอกาสในการศึกษาด้านต่าง ๆ ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา 10 ประเภท ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงได้ตระหนักถึงความสำคัญจำเป็นต้องดำเนินการส่งเสริม

พัฒนาคุณภาพเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในสภาวะลำบากมีชีวิตความเป็นอยู่ต่ำกว่าเด็กปกติทั่วไปจึงต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย ให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 เพื่อสนองเป้าหมายยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการตามแผนการส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็กทั้งด้านสุขภาพอนามัยสภาวะจิตใจत्मหลักจิตวิทยา ควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนด้านทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะการดำรงชีวิต เพื่อเตรียมความพร้อมออกสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 38-39)

จากการศึกษา ความสำคัญ ความจำเป็น และการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้นพบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังขาดกระบวนการในการส่งต่อนักเรียนขาดความสัมพันธ์ระหว่างความร่วมมือของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 ซึ่งผลจากการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานดังกล่าวต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 อยู่ในระดับใด
2. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 อยู่ในระดับใด
3. การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7

สมมติฐานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของครูผู้สอนในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 มีทิศทางบวกและอยู่ในระดับสูง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของครูผู้สอนกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2556
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างดังรายละเอียด โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้สูตรคำนวณในการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 อ้างถึงใน ยุทธ ไกยวรรณ, 2553 : 123) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 170 คน

2. ตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรตามรายละเอียดดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ การมีส่วนร่วมในดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2552 : 7-10) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1.1 ด้านการวางแผนดำเนินงาน

2.1.2 ด้านการปฏิบัติตามแผน

2.1.3 ด้านการตรวจสอบประเมินผล

2.1.4 ด้านการปรับปรุงพัฒนา

2.2 ตัวแปรตาม คือ กระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

2.2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.2.2 การคัดกรองนักเรียน

2.2.3 การส่งเสริมนักเรียน

2.2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

2.2.5 การส่งต่อนักเรียน

3. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม 2556 ถึงเดือนมีนาคม 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 เกี่ยวกับการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบประเมินผล และด้านการปรับปรุงพัฒนา

ด้านการวางแผนดำเนินงาน หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีวางแผนพัฒนาให้ความรู้แก่บุคลากร และวางนโยบายการดำเนินงานในการดูแลระบบช่วยเหลือนักเรียนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมและเล็งเห็นถึงความจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้านการปฏิบัติตามแผน หมายถึง การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบแก่บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยความเหมาะสม โดยกำหนดแผนการปฏิบัติงานหรือปฏิทินงาน และการนิเทศติดตาม สนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง องค์กรที่เกี่ยวข้องและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการจัดโครงการอื่นเพื่อส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนนอกจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่เสมอ

ด้านการตรวจสอบประเมินผล หมายถึง การกำหนดแผนหรือปฏิทินปฏิบัติงานและการนิเทศในการติดตามผลการดำเนินงาน และนำผลการประเมินมาทบทวนหรือปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาระบบ และประเมินมาตรฐานคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ มีการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคลตามกระบวนการขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อส่งต่อนักเรียนที่เกินความสามารถของครูที่ปรึกษาไปยังหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

ด้านการปรับปรุงพัฒนา หมายถึง การนำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้นักเรียนรู้จักตนเอง มีพัฒนาการที่ดีขึ้น มีความฉลาดทางอารมณ์ สร้างสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สามารถแสดงออกตามสภาพของตนเองได้ ทำให้นักเรียนได้รับการป้องกันและแก้ไขปัญหาส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานการป้องกันและแก้ปัญหานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 โดยมีวิธีการเครื่องมือ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการพัฒนานักเรียนให้มีลักษณะอันดีประสงค์ ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง กระบวนการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนโดยการสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อน และครู สังเกต สัมภาษณ์ ทดสอบ การเยี่ยมบ้านนักเรียน ศึกษาข้อมูลผลการเรียน และปัญหาสุขภาพ จัดทำระเบียบสะสม (ปพ. 8) บันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงข้อมูลนักเรียนให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ประเมินพฤติกรรมนักเรียนร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง เช่น SDQ และนำข้อมูลนักเรียนไปใช้ส่งเสริม พัฒนา และช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

การคัดกรองนักเรียน หมายถึง กระบวนการคัดกรองนักเรียนโดยสถานศึกษาจัดประชุมครูเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดกรองในการจัดกลุ่มนักเรียน คือ กลุ่มพิเศษ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง

และกลุ่มมีปัญหา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เป็นรายบุคคล เพื่อพิจารณาคัดกรองนักเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และดำเนินการสรุปผลการคัดกรองนักเรียน จัดทำเอกสารสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียนให้เป็นปัจจุบันและจัดเก็บอย่างเป็นระบบและเป็นความลับ

การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง มีการจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อร่วมกันวางแผน/โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่ครอบคลุมนักเรียนทุกกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดกิจกรรมหรือจัดตั้งชมรม/กลุ่มต่าง ๆ ตามความสนใจของนักเรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี หรือ ยุวกาชาด กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมเสริมสร้างความสามารถพิเศษของนักเรียนที่เหมาะสมเต็มตามศักยภาพอย่างสม่ำเสมอ

การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา หมายถึง มีครูแนะแนวหรือครูที่ปรึกษาโดยเฉพาะเพื่อให้คำปรึกษาเบื้องต้นตามสภาพปัญหา ประสานการช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลตามสภาพปัญหาจากการคัดกรอง การติดตาม การช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง การประสานงานการส่งต่อภายใน/ภายนอก ร่วมกับบุคคลและองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ กิจกรรมเสริมหลักสูตรกิจกรรมสอนซ่อมเสริมนักเรียน กิจกรรมเพื่อนที่ปรึกษา (YC) ที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนอยู่เสมอ และการรายงานผลการดำเนินการช่วยเหลือและส่งต่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

การส่งต่อนักเรียน หมายถึง การส่งนักเรียนที่มีปัญหาที่ครูช่วยเหลือแล้วนักเรียนไม่ดีขึ้น และยากต่อการช่วยเหลือ จึงดำเนินการส่งต่อไปยังครูแนะแนว/ครูฝ่ายปกครอง/ครูวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น มีการวางระบบการประสานงานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขและเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยทำความเข้าใจและชี้แจงนักเรียนถึงความจำเป็นที่ต้องส่งต่อและติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนจากผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 หมายถึง สถานศึกษาที่ให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งแบ่งเป็น 10 ประเภท คือ 1) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก 2) เด็กเร่ร่อน 3) เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก 4) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/กำพร้า 5) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ 6) เด็กยากจน 7) เด็กในชนกลุ่มน้อย 8) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด 9) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ และ 10) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 8 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 19 นครศรีธรรมราช โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 20 จังหวัดชุมพร โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 35 พังงา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 36 ภูเก็ต โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 37 กระบี่ โรงเรียน

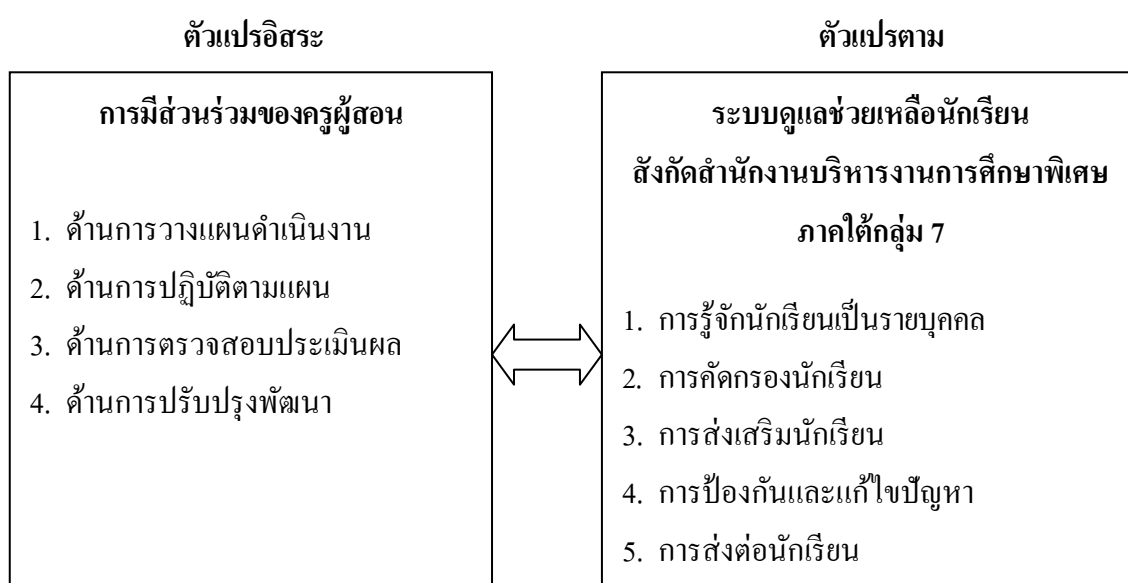
ราชประชานุเคราะห์ 39 ระนอง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พัทลุง และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สุราษฎร์ธานี

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7

ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครู พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราวที่มีหน้าที่ในการสอนอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมในดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2552 : 7-10) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผนดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการตรวจสอบประเมินผล และด้านการปรับปรุงพัฒนา มากำหนดเป็นตัวแปรต้น และศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสุขภาพจิต (2551 : 6) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน มากำหนดเป็นตัวแปรตาม นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผู้บริหารได้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูผู้สอน เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ผู้บริหารได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 เพื่อใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
3. ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้กลุ่ม 7 ตลอดจนหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้ด้อยโอกาสให้มีประสิทธิภาพต่อไป